

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТРАНСПОРТУ

Кафедра фінансів

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення дисципліни

Харків – 2014

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри «Фінанси» 20 листопада 2012 р., протокол № 4.

Методичні вказівки містять програму дисципліни, тести для самоконтролю знань, практичні завдання та методичні рекомендації до їх розв'язання.

Рекомендуються для студентів усіх форм навчання за спеціальностями 7.03050801, 8.03050801 „Фінанси і кредит”.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення дисципліни

Укладач

доц. М.В. Бормотова

Рецензент

доц. О.А. Криворученко

Відповідальний за випуск Бормотова М.В.

Редактор Буранова Н.В.

Підписано до друку 22.02.13 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 1,0. Тираж 25. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Українська державна академія залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2874 від 12.06.2007 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тематичний план курсу та розподіл годин.....	7
Програма курсу.....	8
Тести для самоконтролю знань студентів.....	12
Практичні завдання та методичні рекомендації до їх розв'язання.....	21
Питання для підготовки до іспиту.....	26
Список літератури.....	28

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової дисципліни “Управління витратами” складена відповідно до варіативної компоненти освітньо-професійної програми підготовки спеціалістів та магістрів з фінансів за спеціальностями 7.03050801, 8.03050801 «Фінанси і кредит». Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні, методичні та організаційні основи управління витратами та прибутком підприємства.

Метою викладання навчальної дисципліни “Управління витратами” є формування у студентів знань про закономірність поведінки і склад витрат за видами, місцями виникнення і носіями для мінімізації їх рівня і обґрунтування управлінських рішень.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Управління витратами” є набуття студентами теоретичних знань і практичних навичок щодо методів управління та оптимізації витрат.

У ході вивчення дисципліни студенти повинні:

- знати: сутність і класифікацію витрат підприємства за різними ознаками, нормативну базу управління витратами, методи планування, калькулювання, обліку, контролю та оптимізації витрат, особливості управління витратами в умовах залізничного транспорту;

- вміти: володіти методикою визначення обсягу беззбитковості виробництва при багатомініклатурному виробництві, застосовувати різні методи планування та калькулювання витрат, використовувати операційний та маржинальний аналіз з метою оптимізації витрат.

Дисципліна „Управління витратами” є важливою у навчальному процесі, оскільки надає знання і практичне вміння щодо оптимізації витрат підприємства, що в результаті сприяє збільшенню прибутку підприємства. При вивченні дисципліни необхідні знання з таких дисциплін: мікроекономіка, економіка підприємства, фінанси підприємств, бухгалтерський облік, фінансова діяльність суб'єктів підприємництва, економіка залізничного транспорту, фінанси залізничного транспорту,

собівартість і тарифи залізничного транспорту, стратегічне управління, фінансовий менеджмент.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Модуль 1. Витрати, їх класифікація та системи обліку витрат.

Модуль 2. Методи управління та оптимізації витрат.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 2,5 кредиту ECTS.

Відповідно до навчального плану самостійна робота студентів становить 60 % часу, передбаченого для виконання основної освітньої програми. Метою самостійної роботи студентів є підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців на світовому ринку праці через формування їхніх вмінь та ключових навичок. Основними завданнями самостійної роботи студентів є засвоєння в повному обсязі основної освітньої програми та послідовне вироблення навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на рівні світових стандартів.

Самостійна робота студентів охоплює:

- підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських тощо);
- виконання відповідних завдань з навчальної дисципліни протягом семестру;
- самостійну роботу над окремими темами навчальних дисциплін відповідно до навчально-тематичних планів;
- підготовку до практики та виконання завдань, передбачених практикою;
- підготовку до всіх видів контрольних завдань, у тому числі модульних і комплексних контрольних робіт;
- підготовку до підсумкової державної атестації, у тому числі виконання випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра;
- роботу в студентських наукових гуртках, семінарах тощо;
- участь у роботі факультативів, спецсемінарів тощо;
- участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, конгресах тощо.

Самостійна навчальна й науково-дослідна робота виконується студентами під керівництвом викладача, що здійснює аудиторну роботу в цій навчальній групі.

Формами контролю самостійної роботи є:

- індивідуальний або колективний проект, передбачений навчальною програмою з дисципліни або окремих модулів, що потребують формування практичних навичок, умінь студентів;

- поточний контроль засвоєння знань на основі оцінки усної відповіді на питання, повідомлення, доповіді тощо (на практичних або семінарських заняттях);

- усна доповідь та/або письмовий звіт про результати розв'язання господарської ситуації (кейсу);

- розв'язання ситуаційних завдань;

- конспект, виконаний з теми, що вивчалась самостійно;

- тестування, виконання письмової контрольної роботи;

- рейтингова система оцінювання знань студентів за модулями;

- звіт про науково-дослідну роботу (її етапи, частини тощо);

- стаття, тези виступу та інші публікації в науковому, науково-популярному, навчальному виданні тощо за підсумками самостійної навчальної й науково-дослідної роботи, опубліковані за рішенням кафедри або вченої ради факультету.

Результати самостійної науково-дослідної роботи студентів можуть бути опубліковані в спеціалізованих студентських або наукових, науково-методичних виданнях ВНЗ і його підрозділів, апробовані на науково-практичних студентських конференціях.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ ТА РОЗПОДІЛ ГОДИН

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Витрати, їх класифікація та системи обліку витрат												
Тема 1. Теоретичні засади управління витратами підприємства	12	4	4		3	4	9	1	-		3	8
Тема 2. Характеристика методів обліку витрат	10	2	2		5	6	11	1	-		5	10
Тема 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	14	2	4		7	8	15		1		7	14
Тема 4. Планування витрат на виробництво продукції	13	4	1		7	8	13	1	-		7	12
Разом за змістовим модулем 1	49	12	11		22	26	49	3	1		22	44
Змістовий модуль 2. Методи управління та оптимізації витрат												
Тема 5. Оптимізація витрат з використанням системи «витрати — випуск — прибуток»	15	3	4		8	8	16	1	1		8	14
Тема 6. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	11 2	2	4		5	6	12		-		5	12
Тема 7. Особливості управління витратами на залізничному транспорті	14	4	2		7	8	14		-		7	14
Разом за змістовим модулем 2	41	9	10		19	22	41	1	1		20	40
Усього годин	90	21	21		42	48	90	4	2		42	84
Модуль 2												
Індивідуальні завдання	42	-	-	-	42	-		-	-	-	42	-

Усього годин	90						90				
--------------	----	--	--	--	--	--	----	--	--	--	--

ПРОГРАМА КУРСУ

Змістовий модуль 1. Витрати, їх класифікація та системи обліку витрат.

Тема 1. Теоретичні засади управління витратами підприємства

Витрати як процес формування і використання ресурсів. Різновиди витрат. Класифікація витрат і її практичне значення. Різноманітність витрат і їх групування за певними ознаками. Сумарні витрати підприємства і витрати на одиницю продукції. Середні та граничні (маржинальні) витрати. Прямі та непрямі витрати. Змінні та постійні витрати, їх різновиди, методи їх розмежування. Регульовані та нерегульовані витрати для певного рівня управління. Явні та неявні (альтернативні) витрати. Практичне застосування класифікації витрат в управлінні їх динамікою і прийнятті фінансових рішень.

Калькулювання в управлінні витратами. Обчислення собівартості одиниці продукції в однопродуктовому, багатопродуктовому виробництві.

Калькулювання у багатопродуктовому виробництві. Диференціація витрат на прямі та непрямі калькуляційні статті щодо кожної калькуляційної одиниці. Статті прямих витрат і методика їх обчислення. Проблеми розподілу непрямих (загальних) витрат між різними виробами. Бази розподілу непрямих витрат й умови їх застосування. Розподіл загальновиробничих витрат. Методи розподілу адміністративних витрат і витрат на збут у разі калькулювання за повними витратами.

Тема 2. Характеристика методів обліку витрат

Класифікація систем обліку витрат. Характеристика системи обліку витрат "стандарт-кост". Сутність системи обліку витрат "директ-костинг". Методи розподілу поточних витрат на умовно-

постійні та умовно-змінні. Визначення виду умовно-змінних витрат на основі розрахунку коефіцієнта реагування витрат на зміну обсягу виробництва. Аналіз умовно-постійних витрат та їх розподіл на корисні та некорисні. Аналітичні можливості системи "директ-костинг". Аналіз беззбитковості діяльності підприємства. Поопераційний облік витрат, його сутність, переваги та недоліки.

Тема 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності

Місця витрат і центри відповідальності. Поняття «місця витрат». Ієрархічна структура місць витрат на підприємстві. Центри відповідальності за витрати (центри витрат) і центри прибутку. Мета диференціації витрат за місцями їх формування і центрами відповідальності: контроль витрат, персоніфікація відповідальності за їх рівень, підвищення точності обчислення витрат за їх носіями. Вимоги до організації центрів відповідальності: гомогенність результатів, можливість однозначного обчислення витрат, наявність персональної відповідальності за регульовані витрати. Функціональний і територіальний критерії організації центрів відповідальності.

Кошториси підрозділів. Склад витрат у місцях їх формування різного ієрархічного рівня. Прямі та загальні, регульовані та нерегульовані витрати підрозділів. Методика складання кошторисів підрозділів різного функціонального призначення: основних (дільниць, цехів), допоміжних, обслуговуючих. Особливості кошторисів виробничих підрозділів за напівфабрикатного і безнапівфабрикатного методів обчислення витрат.

Розподіл витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів за складання кошторисів. Взаємозв'язок підрозділів підприємства. Особливості діяльності допоміжних і обслуговуючих підрозділів, система їх зв'язків у формі надання взаємних послуг. Проблема розподілу витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів між підрозділами основного виробництва. Методи розподілу витрат: методи прямого, повторного розподілу, метод системи рівнянь. Особливості та

сфера застосування окремих методів розподілу витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів.

Тема 4. Планування витрат на виробництво продукції

Нормативний метод планування витрат. Метод планування витрат за техніко-економічними фактами. Параметричний метод планування витрат. Планування витрат за системою "контролінг": складання річного плану з товарного випуску; визначення пріоритетних напрямків розвитку підприємства; розбиття річного плану по кварталах.

Загальні принципи укрупненого прогнозування собівартості виробів.

Змістовий модуль 2. Методи управління та оптимізації витрат.

Тема 5. Оптимізація витрат з використанням системи «витрати — випуск — прибуток»

Сутність і передумови аналізу системи «витрати—випуск—прибуток» (CVP). Зв'язок витрат, обсягу виробництва (операційної діяльності) та прибутку. Економічне значення моделювання та аналізу цього співвідношення. Спрощена модель лінійних співвідношень за CVP-аналізу та її графічна інтерпретація. Показники, що обчислюються та аналізуються за CVP-аналізу. Розподіл витрат на змінні та постійні. Роль маржинального прибутку в аналізі та прийнятті рішень.

Аналіз рівноваги та безпеки операційної діяльності. Вплив постійних витрат на прибутковість діяльності підприємства. Рівноважний (беззбитковий) обсяг операційної діяльності (виробництва). Визначення беззбиткового обсягу операційної діяльності у натуральному і грошовому вимірі. Беззбитковість і безпека діяльності підприємства та його підрозділів. Обчислення рівня економічної безпеки підприємства.

Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат. Значення управління прибутком і факторами його формування. Визначення рівня операційної активності (обсягу виробництва), що забезпечує цільовий прибуток. Залежність прибутку від операційної активності. Операційний ліверидж (важіль), визначення його та застосування в оперативному аналізі.

Маржинальний аналіз як метод управління витратами та вибору оптимального обсягу виробництва.

Тема 6. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів

Облік і звітність як елементи контролю витрат. Роль контролю витрат у підтриманні режиму економії. Організаційна побудова системи обліку витрат і руху матеріальних цінностей. Диференціація і повнота обліку регульованих витрат за місцями їх формування. Оснащеність місць витрат засобами обліку безперервних ресурсів (електроенергії, води, пари, газу, стиснутого повітря тощо). Періодичність і форми звітності.

Методи контролю витрат. Порівняння фактичних витрат з плановими. Умови порівнянності фактичних і планових витрат за певний період. Необхідність перерахування планових витрат на фактичний обсяг продукції. Особливості контролю рівня витрат за нормативної системи обліку (стандарт-кост). Облік та аналіз відхилень фактичних витрат від нормативних за центрами відповідальності.

Стимулювання економії ресурсів. Необхідність стимулювання персоналу підприємства щодо економного використання ресурсів і оптимальних витрат. Форми стимулювання залежно від величини економії, яку можна спрямувати на преміювання за зниження витрат. Розподіл премії між учасниками заходу з економії витрат.

Тема 7. Особливості управління витратами на залізничному транспорті

Методи неофіційної (аналітичної) калькуляції на залізничному транспорті. Сутність методу витратних ставок.

Розрахунок собівартості одиниць роботи і простою рухомого складу методом витратних ставок. Визначення залежності собівартості перевезень від показників використання рухомого складу, формули залежності.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ВИТРАТИ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ ТА СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИТРАТ

ТЕСТИ

З наведених нижче відповідей виберіть правильну:

1 До прямих належать витрати, які:

- а) здійснюються регулярно;
- б) є постійними;
- в) безпосередньо відносяться на окремі види виробів;
- г) не залежать від номенклатури продукції;
- д) обчислюються за встановленими нормами.

2 До непрямих належать витрати, які:

- а) здійснюються періодично;
- б) змінюються в часі;
- в) залежать від номенклатури продукції;
- г) не відносяться безпосередньо на окремі види виробів у багатопродуктовому виробництві;
- д) обчислюються на основі їх динаміки за минулі періоди.

3 Зі зменшенням обсягу виробництва частка постійних витрат у загальній їх сумі:

- а) зменшується;
- б) збільшується;
- в) залишається незмінною;
- г) змінюється залежно від конкретних умов;
- д) спочатку зменшується, а згодом зростає.

4 Змінні витрати — це витрати, величина яких:

- а) змінюється на одиницю продукції внаслідок НТП;

- б) залежить від продуктивності праці;
- в) нестабільна у часі;
- г) залежить від обсягу виробництва;
- д) залежить від номенклатури продукції, що виготовляється.

5 До постійних належать витрати, величина яких:

- а) однакова для різних видів продукції;
- б) не залежить від обсягу продукції в межах даної виробничої потужності;
- в) постійна на одиницю продукції;
- г) має незмінні норми на тривалий час;
- д) постійно зростає.

6 Зі збільшенням обсягу виробництва загальні витрати в цілому:

- а) зменшуються пропорційно обсягу;
- б) збільшуються пропорційно обсягу;
- в) збільшуються в більшому ступені, ніж обсяг;
- г) збільшуються в меншому ступені, ніж обсяг.

7 Сукупні річні витрати підприємства на виготовлення та реалізацію продукції в минулому році становили 1100 тис. грн, у поточному — 1150 тис. грн. Обсяг виробництва за цей період збільшився на 20 %. Норми і ціни не змінювалися. Постійні витрати у собівартості продукції становлять (тис. грн):

- а) 200;
- б) 250;
- в) 150;
- г) 750;
- д) 50.

8 Повна собівартість кінцевої (товарної) продукції підприємства за певний період:

- а) завжди відповідає кошторису основної діяльності;
- б) завжди менша за кошторис основної діяльності;
- в) завжди більша за кошторис основної діяльності;
- г) менша, більша за кошторис основної діяльності або відповідає йому залежно від динаміки списання витрат;
- д) не пов'язана з кошторисом основної діяльності.

9 Середня повна собівартість одиниці продукції повністю визначається:

- а) нормами прямих витрат на одиницю продукції;
- б) величиною постійних (непрямих) витрат за певний період;
- в) обсягом виробництва продукції;
- г) правильними є відповіді: а), б);
- д) правильними є відповіді: а), б), в).

10 Граничні витрати — це:

- а) максимальні сукупні витрати підприємства;
- б) максимальні витрати підприємства на одиницю продукції;
- в) допустимі сукупні витрати підприємства;
- г) допустимі витрати підприємства на одиницю продукції;
- д) приріст сукупних витрат підприємства внаслідок зростання обсягу виробництва на гранично малу величину.

11 Зі збільшенням обсягу виробництва в межах даної виробничої потужності собівартість продукції:

- а) зростає;
- б) знижується;
- в) залишається незмінною;
- г) спочатку знижується, а згодом зростає;
- д) спочатку зростає, а згодом знижується.

12 Місцем виникнення витрат не може бути:

- а) законсервований об'єкт, який не експлуатується;
- б) робочі місця управлінського персоналу;
- в) підприємство в цілому;
- г) цехи допоміжного та обслуговуючого виробництв;
- д) поліклініка, що є на балансі підприємства.

13 Організація управління витратами за центрами відповідальності:

- а) доцільна на підприємствах, які мають відокремлені підрозділи, філії та дочірні підприємства;
- б) доцільна на будь-якому підприємстві;
- в) дає можливість формувати механізм самоконтролю працівників підприємства;

- г) правильними є всі попередні відповіді;
- д) правильними є відповіді: а), в).

14 Функціональні центри відповідальності — це:

- а) декілька місць витрат, очолювані однією особою;
- б) місце витрат, яке контролюється функціональним управлінцем згідно з його повноваженнями;
- в) місце витрат, яке контролюється управлінською особою лише у певний проміжок часу, під час здійснення операції;
- г) правильними є відповіді: а), б);
- д) правильними є відповіді: б), в).

15 Показник витрат є показником відповідальності для центру:

- а) інвестицій;
- б) витрат;
- в) прибутку;
- г) правильними є всі попередні відповіді;
- д) правильними є відповіді: а), б).

16 Організація центрів відповідальності на підприємстві:

- а) здійснюється на підставі відповідних нормативних актів;
- б) здійснюється на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік і звітність»;
- в) не регламентується нормативними актами;
- г) залежить від організаційної структури підприємства;
- д) правильними є відповіді: в), г).

17 Для обчислення гнучкого кошторису необхідно знати поділ витрат підрозділу:

- а) на прямі та непрямі;
- б) регульовані та нерегульовані;
- в) змінні та постійні;
- г) правильними є відповіді: а), в);
- д) правильними є відповіді: б), в).

18 Розподіл витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів відбувається за допомогою:

- а) методу прямого розподілу;

- б) симплекс-методу;
- в) методу системи рівнянь;
- г) методу множників Лагранжа;
- д) правильними є відповіді: а), в).

19 До функцій внутрішніх цін належать:

- а) стимулювальна функція;
- б) розрахункова функція;
- в) вимірювальна функція;
- г) правильними є всі попередні відповіді;
- д) правильними є відповіді: а), в).

20 Внутрішні ціни можуть формуватися на основі:

- а) ринкових цін;
- б) адміністративно-розпорядчих актів;
- в) договорів;
- г) правильними є всі попередні відповіді;
- д) правильними є відповіді: а), в).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ

ТЕСТИ

З наведених нижче відповідей виберіть правильну:

1 Маржинальний прибуток — це:

- а) виручка (дохід) від продажу продукції;
- б) різниця між виручкою і змінними витратами;
- в) різниця між виручкою і постійними витратами;
- г) різниця між виручкою і загальними (сукупними) витратами;
- д) сума заробітної плати та операційного прибутку.

2 Коефіцієнт маржинального прибутку обчислюється як відношення останнього до:

- а) операційного прибутку;

- б) загальних (сукупних) витрат;
- в) змінних витрат;
- г) виручки від продажу продукції (доходу);
- д) постійних витрат.

3 У точці беззбитковості маржинальний прибуток дорівнює:

- а) виручці від продажу продукції (доходу);
- б) операційному прибутку;
- в) постійним витратам;
- г) нулю;
- д) змінним витратам.

4 За зміни обсягу виробництва і продажу операційний прибуток змінюється:

- а) на величину маржинального прибутку;
- б) пропорційно зміні обсягу продажу;
- в) на величину змінних витрат;
- г) на величину відносного зменшення постійних витрат;
- д) на величину зміни загальних витрат.

5 У поточному періоді підприємство виробляє і продає продукції на 400 000 грн за змінних витрат у сумі 240 000 грн. У наступному періоді передбачається збільшити обсяг виробництва і продажу продукції на 100 000 грн. Завдяки цьому приріст прибутку в гривнях становитиме:

- а) 100 000;
- б) 50 000;
- в) 20 000;
- г) 30 000;
- д) 40 000.

6 Операційний леверидж (операційна залежність) визначається відношенням:

- а) постійних витрат до обсягу продажу (доходу);
- б) змінних витрат до постійних;
- в) маржинального прибутку до операційного прибутку;
- г) маржинального прибутку до обсягу продажу;
- д) операційного прибутку до маржинального прибутку.

7 У разі збільшення частки постійних витрат у загальній їх сумі операційний леверидж:

- а) не змінюється;
- б) зростає;
- в) зменшується;
- г) зростає у разі збільшення частки готівкових постійних витрат;
- д) зменшується у разі збільшення частки готівкових постійних витрат.

8 Підприємство виробляє і продає продукції на 200 000 грн, його загальні витрати становлять 150 000 грн, у тому числі постійні — 50 000 грн. Коефіцієнт безпеки операційної діяльності становить:

- а) 1,0;
- б) 0,25;
- в) 0,75;
- г) 0,5;
- д) 0,3.

9 Для стимулювання продажу продукції підприємство переводить оплату агентів зі збуту з почасової (окладної) системи на комісійну (у відсотках до обсягу продажу). Внаслідок цього точка беззбитковості:

- а) зросте;
- б) не зміниться;
- в) знизиться;
- г) не можна точно визначити, як зміниться;
- д) може змінитися залежно від низки інших факторів.

10 У поточному році підприємство одержало 600 000 грн операційного прибутку. В наступному році передбачається збільшити обсяг виробництва і продажу продукції на 25 %. За операційного лівериджу 2,0 прибуток в плановому році становитиме (грн):

- а) 900 000;
- б) 750 000;
- в) 1 200 000;
- г) 720 000;
- д) 800 000.

11 Оперативний облік:

- а) спрямований на конкретні господарські операції;
- б) дає змогу фіксувати небажані розбіжності до початку операції;
- в) відображає характеристики операції, які не фіксуються за інших видів обліку;
- г) спрямований на реєстрацію масових, якісно однорідних господарських явищ;
- д) правильними є відповіді: а), в).

12 До основних завдань контролю витрат належать:

- а) відстежування динаміки факторів витрат;
- б) здійснення регулювальних заходів;
- в) аналіз відхилень у виконанні планових завдань;
- г) правильними є всі попередні відповіді;
- д) правильними є відповіді: а), в).

13 Специфічними рисами бухгалтерського обліку є:

- а) вибірковість;
- б) безперервність;
- в) системність;
- г) епізодичність;
- д) правильними є відповіді: б), в).

14 Бухгалтерські рахунки можуть бути:

- а) первинними;
- б) синтетичними;
- в) оперативними;
- г) статистичними;
- д) правильними є відповіді: а), б).

15 У системі обліку витрат інформаційне ядро складають дані:

- а) оперативного обліку;
- б) статистичного обліку;
- в) бухгалтерського обліку;
- г) оперативно-статистичного обліку;
- д) не можна дати однозначну відповідь.

16 Чинний в Україні План рахунків дає змогу в його межах вести:

- а) лише фінансовий облік;
- б) лише управлінський облік;
- в) окрім фінансового, й управлінський облік;
- г) оперативний облік;
- д) усі відповіді є неправильними.

17 Статистичний облік використовує для своїх потреб:

- а) дані бухгалтерського обліку;
- б) дані оперативного обліку;
- в) результати самостійних спостережень;
- г) усі попередні відповіді є правильними;
- д) правильними є відповіді: а), в).

18 За частотою контрольних операцій контроль може бути:

- а) разовим;
- б) підсумковим;
- в) поточним;
- г) попереднім;
- д) правильними є відповіді: а), в).

19 Управління за відхиленнями базується:

- а) на вивченні причин абсолютно всіх відхилень;
- б) вибіркового вивченні відхилень на основі виключно експертних оцінок;
- в) вибіркового вивченні відхилень на основі виключно статистичних оцінок;
- г) нехтуванні відхиленнями;
- д) жодна з відповідей не може бути визнана правильною.

20 Більшу об'єктивність і чутливість здатний надати:

- а) експертний підхід;
- б) статистичний метод;
- в) метод суцільного контролю;
- г) «правило великого пальця»;
- д) не можна дати однозначну відповідь.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Задача 1

Розподілити наведені у таблиці 1 деякі витрати багатопродуктового підприємства за звітний період за зазначеними класифікаційними групами, поставивши у відповідній графі знак «+». Розподіляючи витрати, зважати на те, що до виробничих належать витрати в межах виробничих підрозділів (цехів). Решта витрат вважаються невиробничими (адміністративними і на збут продукції).

Таблиця 1- Вихідні данні

Елементи витрат	Витрати підприємства					
	вироб-ничі	невироб-ничі	прямі	непрямі	змінні	постійні

Основні матеріали						
Допоміжні матеріали: – для виготовлення продукції (фарби, лаки, кріпильні вироби) – для обслуговування устаткування (мастило, охолоджувальні речовини) Технологічний інструмент Електроенергія: –технологічного призначення –на освітлення Зарплата: –виробничих робітників на відрядних роботах –виробничих робітників на почасовій оплаті –управлінського та обслуговуючого персоналу цехів –спеціалістів заводоуправління Амортизація: –устаткування і будівель цехів –загальнозаводських приміщень Реклама Комісійні виплати, пов’язані з реалізацією продукції, % від обсягу продажу						

Задача 2

За звітний період обсяг виробництва цеху збільшився на 20 %, а сукупні витрати збільшилися з 400 000 грн до 460 000 грн.

1 Розподілити загальні витрати звітної періоду на змінні та постійні на основі їх динаміки.

2 Обчислити планові витрати, якщо обсяг виробництва в плановому періоді збільшиться на 10 %.

Вважати величину постійних витрат у звітному та плановому періодах однаковою й визначити її за допомогою простого рівняння, в якому постійні витрати $C_{п}$ — невідома величина.

Задача 3

Дати характеристику центрів відповідальності підприємства за наведеною формою (таблиця 2).

Таблиця 2 - Центри відповідальності

Назва центру	Тип центру	Сфера відповідальності	Звітні показники
Комерційний директор			
Фінансовий директор			
Виробничий директор			
Цех основного виробництва			
Цех допоміжного виробництва			
Виробнича ділянка			
Бригада			
Робоче місце			

Задача 4

Підприємство виробляє три вироби, показники яких наведено у таблиці 3. Загальні річні постійні витрати становлять 144 000 грн.

Таблиця 3 - Показники виробів.

Виріб	Ціна, грн	Змінні витрати, грн	Маржинальний прибуток, грн	Частка у загальному випуску
А	100,0	60,0	40,0	0,30
Б	180,0	100,0	80,0	0,50
В	210,0	110,0	100,0	0,20

Визначити річний обсяг виробництва і продажу кожного виробу в заданій пропорції, який забезпечує беззбитковість виробництва.

Задача 5

Річний обсяг виробництва і продажу продукції підприємства становить 1 200 000 грн. Адміністративні витрати, витрати на збут і загальновиробничі постійні витрати — 300 000 грн на рік. Змінні витрати на 1000 грн випуску продукції становлять 600 грн. Власний капітал підприємства — 800 000 грн.

1 Обчислити маржинальний та операційний прибуток, коефіцієнт маржинального прибутку.

2 Визначити обсяг беззбиткового виробництва і коефіцієнт безпеки виробництва.

3 Обчислити обсяг виробництва, який забезпечує рентабельність власного капіталу на рівні 20 %.

4 Обчислити операційний ліверидж.

5 Визначити, як зміниться прибуток підприємства, якщо обсяг виробництва збільшиться на 30 %.

Вказівка. Особливістю задачі є те, що обсяг виробництва задано лише у грошовому вимірі, а змінні витрати наведено не в абсолютній сумі на весь обсяг виробництва (на одиницю продукції), а у вигляді відносного показника витрат на 1000 грн (відповідно на одну гривню — 0,6 грн). Отже, загальна сума змінних витрат визначається просто — множенням зазначеного показника на обсяг виробництва у грошовому вимірі. Зміну прибутку (пункт 5) слід визначити за допомогою операційного лівериджу, а після цього провести обчислення за прямим методом, щоб переконатися в однозначності результатів.

Задача 6

За наведеними даними (таблиця 4) визначити доход, чистий доход, валовий прибуток, операційний прибуток та чистий прибуток підприємства. Розрахувати рентабельність та чисту рентабельність кожного виду продукції. За базу розподілу адміністративних витрат і витрат на збут прийняти собівартість реалізованої продукції. Зробити висновки.

Таблиця 4

Варіант	Ціна продукції, грн		Собівартість одиниці, грн		Обсяг продажу. одиниць		Адміністративні витрати тис. грн	Витрати на збут, тис. грн
	А	Б	А	Б	А	Б		
1	15 000	6500	9800	5 200	5000	4800	115 000	98000
2	13 700	2 200	10275	1870	8000	6700	125 000	65000
3	2 380	3560	1547	2800	1500 0	1345 0	95 000	48000
4	6 350	2130	5050	1385	7800	5600	78000	16 350
5	260	385	200	230	8500	9 100	65000	89000
6	15 000	3780	9600	2900	8000	1200 0	85000	60000
7	13 700	2 200	10000	1670	9000	6000	120 000	60 000
8	2 400	3750	1535	2900	1200 0	1045 0	95 000	50000
9	6 400	1850	4050	1350	7000	6600	75000	15 850
10	360	490	250	330	7500	1010 0	65000	89000

До фінансових результатів діяльності підприємства належать:

Дохід – це виторг від реалізації продукції

Чистий дохід - це виторг від реалізації продукції за виключенням ПДВ, акцизу, митних зборів та сплат.

Валовий прибуток являє собою різницю між чистим доходом та собівартістю реалізованої продукції.

Операційний прибуток - різниця між валовим прибутком та величиною адміністративних витрат і витрат на збут.

Чистий прибуток - це прибуток, який залишається в розпорядженні підприємства після уплати податку на прибуток.

Рентабельність продукції - це відношення операційного прибутку до повної собівартості продукції, чиста рентабельність являє собою відношення чистого прибутку до повної собівартості продукції. Показники рентабельності виражаються у відсотках.

При розрахунку рентабельності кожного виду продукції слід розраховувати повну собівартість кожного виду продукції з урахуванням адміністративних витрат і витрат на збут. Адміністративні витрати і витрати на збут розподіляються за видами продукції пропорційно питомій вазі собівартості випуску реалізованої продукції даного виду в загальній собівартості випуску реалізованої продукції.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

- 1 Класифікація витрат і її практичне значення.
- 2 Змінні та постійні витрати, їх різновиди.
- 3 Обчислення собівартості одиниці продукції в однопродуктовому, багатопродуктовому виробництві.
- 4 Методи розподілу адміністративних витрат і витрат на збут у разі калькулювання за повними витратами.
- 5 Характеристика системи обліку витрат "стандарт-кост".
- 6 Сутність системи обліку витрат "директ-костинг".
- 7 Методи розподілу поточних витрат на умовно-постійні та умовно-змінні.
- 8 Аналітичні можливості системи "директ-костинг".
- 9 Аналіз беззбитковості діяльності підприємства.
- 10 Місця витрат і центри відповідальності.
- 11 Вимоги до організації центрів відповідальності:
- 12 Кошториси підрозділів.
- 13 Нормативний метод планування витрат.

14 Метод планування витрат за техніко-економічними факторами.

15 Параметричний метод планування витрат.

16 Планування витрат за системою "контролінг".

17 Визначення пріоритетних напрямків розвитку підприємства; розбиття річного плану по кварталах.

18 Вплив постійних витрат на прибутковість діяльності підприємства.

19 Сутність і передумови аналізу системи «витрати — випуск — прибуток» (CVP).

20 Показники, що обчислюються та аналізуються за CVP-аналізом.

21 Операційний ліверидж (важіль), його визначення та застосування в оперативному аналізі.

22 Аналіз рівноваги та безпеки операційної діяльності.

23 Маржинальний аналіз як метод управління витратами та вибору оптимального обсягу виробництва.

24 Методи контролю витрат.

25 Порівняння фактичних витрат з плановими. Умови порівнянності фактичних і планових витрат за певний період.

26 Форми стимулювання економії ресурсів.

27 Методи неофіційної (аналітичної) калькуляції на залізничному транспорті.

28 Сутність методу витратних ставок.

29 Розрахунок собівартості одиниць роботи і простою рухомого складу методом витратних ставок.

30 Визначення залежності собівартості перевезень від показників використання рухомого складу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”// Бухгалтерія: право, податки, консультації. – 2001. – № 5.

2 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”// Бухгалтерія: право, податки, консультації. – 2001. – № 1.

3 Череп А.В. Управління витратами суб’єктів господарювання .– Харків. ІНЖЕК, 2007 р.- Ч.1 – 2.

4 Управление затратами на предприятии: Учебник/ Под ред. Г.А. Краюхина. – СПб.: Издательский дом «Бизнес-пресса», 2000. – 276 с.

5 Управление затратами на предприятии: Учеб. пособие. - 2-е изд., перераб. и доп. / В.Г. Лебедев, Т.Г. Дроздова, В.П. Кустарев, А.Н. Асаул, И.Б. Осорьева; Под общ. ред. Г.А. Краюхина. — СПб.: Издательский Дом «Бизнес-пресса», 2003. — 256 с.

6 Цал – Цалко Ю.С. Витрати підприємства: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2002. – 656 с.

7 Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 131 с.

